

(7 %). V oblasti psychologie 7 % prací je věnováno psychologii práce.

Pro českého čtenáře je zajímavý příspěvek W. Stallmeistera, týkající se Hellpachovy účasti na mezinárodním filosofickém kongresu, který se konal v Praze r. 1934. Stallmeisterův článek využívá korespondence Emila Rádla, sekretáře pražského kongresu, k rekonstrukci pozadí Hellpachovy vystoupení.

V souhrnu, život a dílo W. Hellpacha odráží duchovní a politické směry první poloviny 20. století ve větší složitosti.

J. Brožek, J. Hoskovec

W. Echterhoff

VERKEHRSPSYCHOLOGIE
ENTWICKLUNG, THEMEN,
RESULTATE

Verlag TÜV Rheinland, Köln 1991, 152 s.

Kniha „Verkehrspsychologie“ obsahuje 5 kapitol, které jsou mezi sebou volně spojeny. Každá kapitola je ještě rozdělena do několika částí s jednotnou tematikou. Všechny oddíly knihy podávají obraz o rozvoji psychologie dopravy v evropských zemích a v USA od počátků až po současnou dobu.

V kapitole první je nejdříve uveden přehled názorů o psychice prvních řidičů. Jsou zmíněny i některé pověry. Např. kolem roku 1896 se věřilo, že vlivem rychlé jízdy v automobilu mohou cestující dokonce duševně onemocnět.

Druhá kapitola pojednává ve 3 částech o vzniku psychologie dopravy. Problémem byla adaptace řidičů. Brzy vznikla mezinárodní spolupráce s důležitou výměnou informací psychotechnického zaměření. Psychologové se zabývali nejen výběrem vhodných řidičů a zpracováním komplexních znaleckých posudků, ale také je často zajímal problém vnějších podmínek a jejich vliv na zátěž řidiče. Psychologické vyšetření bylo doplněno lékařskými nálezy. Postupně vznikala řada výzkumných pracovišť. Moeče souhrnně popisuje ve svých vědeckých studiích z pozdějšího období (1930) výzkum adaptace řidičů. Experimenty se týkaly zkoušek jízdy a chování řidičů na základě různých podnětů, dále simulačních jízd — ty byly zachyceny filmem — a jízd ve skutečných vozidlech. Úlohy řidičů při takových zkouškách vyplývaly z výzkumných studií o automobilech. Např. Giese se již v r. 1927 systematicky zabýval vhodným využitím dopravních značek v silniční dopravě z psychologického hlediska.

Námětem třetí kapitoly je analýza chování účastníků dopravy. Výklad je opět historický. Při forenzních šetřeních začali psychologové dopravy sledovat „reakční

dobu“. Psychologové Ach a Lubrich uvádějí 0,5 sekundy jako přibližné trvání doby, kdy řidič za nepříznivých podmínek zabrzdí. Dochovaly se odborné práce, které ukázaly souvislost temperamentu s rychlostí jízdy.

V další kapitole jsou uvedeny výchovné podněty k bezpečnosti dopravy. Kapitola je věnována těmto otázkám: osvětové působení na řidiče, zamyšlení nad úlohou masmédií v prevenci rizikových situací dopravy, diskuse o výchově dětí ve školách, problematika školení a výcviku řidičů, výchovná opatření a programy boje proti alkoholu v silniční dopravě. Kapitola je ukončena kritickým zhodnocením výchovných přístupů k uvedeným tématům.

Psychologický výzkum nehod řidičů je zachycen v poslední kapitole. V řešení této problematiky zaujímá přední místo Marbe, který jako první systematicky analyzoval příčiny vážné dopravní nehody z roku 1911. Výzkumem dopravních nehod se zabývali odborníci z různých pohledů, hovořilo se o možném vztahu mezi emoční labilitou řidiče a dopravní nehodou a podobně.

Zdůrazňuje se potřeba dlouhodobých zkoumání i v rámci institucionálních pracovišť a hledá se komplexní mezioborový přístup k řešení problematiky. V knize je mnoho zajímavých faktografických informací a bohatých obrazových příloh. Publikace dává podněty ke komplexnímu a mezioborovému studiu problémů ve výzkumu i v praxi, protože zachycuje problematiku v historické perspektivě.

J. Heroltová

O. Kondáš a kol.

PSYCHODIAGNOSTIKA
DOSPĚLÝCH

Osveta, Bratislava, 1992, 239 s.

Napriek široko rozvetvenému používaniu psychodiagnostických metód v praxi našich psychologov máme málo najmä knižných prác venovaných tejto problematike. Treba preto privítať recenzovanú knihu, ktorá napriek tomu, že je vysokoškolskou učebnicou, môže mať široké použitie aj psychológmi v praxi.

Základné východiská psychologického vyšetrenia obsahuje prvá kapitola. Vzhľadom na obmedzený rozsah prekladá problémy len v hrubých rysoch, pretože teoretické rozpracovanie je predmetom iných publikácií.

Druhá kapitola sa venuje hodnoteniu prejavov správania a činnosti. Hodnotenie správania sa v psychológii dlho považovalo za málo objektívnu metódu a v psychodiagnostických príručkách sa ani ne-

uvádzala. Treba preto súhlasiť s jej súčasným docenením. Medzi metodikami na zisťovanie psychomotoriky chýba metódika na vyšetrenie koordinácie rúk.

V kapitole o vyšetrení emotivity a psychických stavov sú uvedené tak metódy subjektívnych výpovedí, ako aj psychofyziologické prístrojové techniky. Záverom kapitoly je informácia o projektívnych metódach.

Vyšetrenie psychických činností je rozdelené do dvoch kapitol. V štvrtej kapitole sú uvedené metodiky na vyšetrenie pozornosti a únavy, pamäti, percepcie, a neuropsychodiagnostika.

Ďalšia kapitola je venovaná metódam vyšetrenia intelektových a špeciálnych schopností. Do týchto zahrňujú autori aj testy technických, verbálnych, matematických a umeleckých schopností. Stručne sú uvedené aj skúšky kreativity.

Najrozsiahlejšou je šiesta kapitola o diagnostike osobností. Uvedené sú tak metódy dotazníkové, ako aj projektívne. Pre psychológiu práce ako aj poradenstvo je dôležitý výpočet metód na zisťovanie záujmov, postojov a hodnotovej orientácie. Medzi objektívne testy pozornosti sú zaradené performačné skúšky, metóda zrkadlového kreslenia, testy aspiračnej úrovne, vytrvalosti. Patria sem aj najmä vo výskume používané testy na určovanie závislosti na poli.

Diagnostické metódy používané v sociálnej psychológii sú uvedené v siedmej kapitole pod titulom: orientácia v interpersonálnych vzťahoch. Ide o dotazníky interpersonálnej diagnózy, interpersonálnej orientácie [Firo—b], maskulinity — femi-

ninity a škálu na meranie štýlu vedenia. Z metód na určovanie úrovne skupín je uvedená sociometria, škála sociálnej atmosféry v skupine a škála rodinného prostredia.

Osma kapitola sa zaoberá u nás netradičnou problematikou, využitím počítačov v psychodiagnostike. Opiera sa takmer výlučne o literárne údaje zo zahraničia a naznačuje niektoré nové východiská používania psychodiagnostických metód u nás.

V poslednej kapitole sú uvedené zásady písania psychologického posudku, resp. nálezu, ako aj niekoľko ilustračných príkladov.

Ako vyplýva z úvodných kapitol, cieľom publikácie bolo uviesť psychodiagnostiku dospelých v klinickej, pedagogickej a pracovnej psychológii. Avšak tak založenie autorského kolektívu, ako aj obsah poukazujú na to, že tento zámer vyšiel predovšetkým pre oblasť klinickej psychológie. Pokiaľ ide o psychológiu práce, bolo by potrebné poukázať na problematiku profesiografie a na diferencie medzi klinickou a psychoprofesiografickou diagnostikou, ako sa tým zaoberal Zb. Bureš a iní.

Vo všetkých kapitolách chýba zmienka o tom, kto a aké testy a dotazníky môže používať, ako aj náznak kritického skepticizmu, ktorý je pri psychodiagnostických metódach nevyhnutný.

Celkovo však hodnotím knihu veľmi pozitívne, ako potrebnú aj pre psychológa práce, a drobné doplnky by sa mohli realizovať pri ďalšom vydaní.

J. Dantel